

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE

VĚC KUBIZŇÁKOVÁ proti ČESKÉ REPUBLICĚ

(stížnost č. 28661/03)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

21. června 2005

*Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy.
Může být předmětem formálních úprav.
Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

Ve věci Kubizňáková proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení
pánové J.-P. COSTA, *předseda*, I. CABRAL BARRETO, K. JUNGWIERT, V.
BUTKEVYCH, M. UGREKHELIDZE, paní A. MULARONI, E. FURA-SANDSTRÖM,
soudci, a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,
po poradě konané dne 31. května 2005,
vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 28661/03) směřující proti České republice, kterou dne 2. září 2003 podala Soudu česká občanka paní Hana Kubizňáková („stěžovatelka“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatelku zastupuje paní M. Bakešová, advokátka zapsaná u České advokátní komory. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm.

3. Soud dne 11. května 2004 rozhodl oznámit stížnost vládě a na základě článku 29 odst. 3 Úmluvy projednat přijatelnost a odůvodněnost stížnosti současně.

SKUTKOVÝ STAV

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU

4. Stěžovatelka bydlí v Roudnici nad Labem.

5. Dne 13. května 1998 zahájila u Okresního soudu v Litoměřicích řízení o úpravě poměrů svých dvou dětí, narozených v letech 1985 a 1986 z manželství s V. K. Ve stejný den byl dětem pro účely řízení ustanoven opatrovník, který byl pověřen vypracováním zprávy.

6. Podle tvrzení vlády se oba účastníci řízení omluvili z ústního jednání nařízeného na 13. srpna 1998; stěžovatelka naopak tvrdí, že se omluvil pouze V. K. Další jednání se konala ve dnech 25. září 1998 a 26. března 1999.

7. Mezitím, na podzim roku 1998, požádal V. K. o rozvod a zahájil řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. V souladu s ustanovením § 25 zákona o rodině bylo řízení o rozvod přerušeno do doby, než bude rozhodnuto o úpravě poměrů nezletilých dětí.

8. Rozsudkem ze dne 1. dubna 1999 svěřil soud děti do péče stěžovatelky a nařídil V. K. platit výživné. Dne 17. června 1999 byl vydán doplňující rozsudek o dluhu na výživném.

V části týkající se péče o děti nabyt uvedený rozsudek právní moci dne 18. června 1999. Oba rodiče se však odvolali proti výroku o výživném. Dne 1. listopadu 1999 byl spis předán odvolacímu soudu.

9. Krajský soud v Ústí nad Labem dne 14. ledna 2000 tento rozsudek zrušil v části týkající se výživného s odůvodněním, že je třeba doplnit dokazování. Zároveň vydal

předběžné opatření, jímž uložil V. K. povinnost platit na každé dítě výživné ve výši 2 000 Kč¹.

10. V únoru roku 2000 seznámili oba účastníci řízení soud s novými skutečnostmi. Ve dnech 14. července 2000 a 15. května 2001 soud doplňoval dokazování. Ve dnech 18. září a 5. října 2000 se soud zabýval důkazními návrhy předloženými stěžovatelkou.

11. V období od 20. září 2001 do 31. května 2002 se konala čtyři ústní jednání, odročovaná z důvodu nedostatečnosti a nejasnosti dokladů o příjmech V. K.. Takto bylo odročeno i ústní jednání konané dne 31. května 2002 za účelem vypracování znaleckého posudku z oboru účetnictví. Znalec byl ustanoven dne 16. září 2002 a svůj posudek předložil dne 5. listopadu 2002. Další ústní jednání se konalo dne 29. listopadu 2002.

12. Dne 6. prosince 2002 stanovil okresní soud rozsudkem výši výživného, které byl V. K. povinen platit v různých obdobích počínaje 1. květnem 1998.

13. V únoru roku 2002² se oba účastníci řízení odvolali.

14. Dne 1. dubna 2003 zrušil krajský soud napadený rozsudek, přičemž zpochybnil metodu použitou pro stanovení výše příjmů V. K. Zároveň vyzval soud prvního stupně, aby bez průtahů dovedl řízení do konce.

15. Dne 1. září 2003 stěžovatelka podala ústavní stížnost, v níž namítala především délku řízení. S odvoláním na své právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a na právo dětí na rodičovskou výchovu stěžovatelka dále uvedla, že potřeby dětí se budou s postupem času zvyšovat, že její finanční situace je problematická a že jí bylo znemožněno uzavřít nový sňatek a přijmout zpět své rodné příjmení.

16. Dne 12. května 2003 byla věc přidělena novému soudci. Ten vyzval obě strany k předložení příslušných listin do 30. června 2003.

17. S ohledem na značný počet důkazů, které bylo třeba provést, bylo podle vlády nezbytné nařídit delší ústní jednání, jehož datum bylo stanoveno na 3. prosince 2003. Jednání však bylo odročeno na 1. dubna 2004 za účelem posouzení dalších předložených důkazů. Opětovně bylo odročeno pro nemoc soudce a nakonec se konalo dne 28. května 2004, přičemž se však nepodařilo předvolat V. K.

18. Mezi 18. únorem a 11. červnem 2004 se soud několikrát pokusil o provedení výsledku svědkyně navržené stěžovatelkou. Ta se však pokaždé omluvila. Stěžovatelka s ohledem na tuto skutečnost tvrdí, že posléze již netrvala na jejím výsledku, aby nedocházelo k průtahům v řízení, ale že výslech požadoval soud. Navzdory prohlášení soudce, že svědkyně bude předvedena policií, soud této možnosti nevyužil, ani jí neuložil žádnou pokutu. Nakonec soud rozhodl, že se bez tohoto důkazu obejde.

19. Dne 25. února 2004 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelky pro zjevnou neopodstatněnost. S poukazem na kritéria vyvozená z judikatury Soudu ve Štrasburku Ústavní soud zdůraznil význam předmětného řízení pro stěžovatelku a pro její děti a shledal, že jistá období řízení trpěla nedůvodnými průtahy a že délku řízení v trvání šesti let nelze považovat za přiměřenou. Přes tyto skutečnosti a vzhledem ke stavu, v jakém se řízení nacházelo v okamžiku vydání rozhodnutí (soud nařídil jednání na 1. dubna 2004), dospěl Ústavní soud k názoru, že ústavní stížnost již nesměruje proti současnému a trvajícimu zásahu.

¹ Přibližně 66,5 €.

² Pozn. překl.: Správně má být uveden rok 2003.

20. Po jednání konaném dne 18. června 2004 vydal okresní soud dne 25. června 2004 v pořadí již třetí rozsudek, ve kterém stanovil výši výživného V. K. na 2 200 Kč od 1. května 1998 a na 3 300 Kč¹ pro dobu po rozvodu.

21. V červenci roku 2004 se oba účastníci řízení odvolali.

22. Rozsudkem ze dne 22. září 2004 změnil krajský soud napadený rozsudek tak, že výživné zvýšil na 3 800 Kč² počínaje 1. lednem 2002.

23. Stěžovatelka namítla, že výše příjmů jejího manžela byla stanovena nesprávně. Finanční úřad u něj provedl kontrolu, na jejímž základě byly zjištěny určité nesrovnalosti. Stěžovatelka byla informována, že na V. K. bylo podáno trestní oznámení. Dne 7. února 2005 tedy požádala o obnovu řízení ve věci výživného, přičemž uvedla, že rozsudek ze dne 22. září 2004 byl vydán na základě chybných údajů o příjmech V. K.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině

24. Podle ustanovení § 25 manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

25. Ustanovení § 26 předpokládá, že před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.

26. Podle § 85a rodič, který má příjmy z jiné než závislé činnosti podléhající dani z příjmů, je povinen soudu prokázat své příjmy, předložit podklady pro zhodnocení svých majetkových poměrů a umožnit soudu zjistit i další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle zvláštních předpisů. Nesplní-li rodič tuto povinnost, má se za to, že jeho průměrný měsíční příjem činí patnáctinásobek částky životního minima potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb tohoto rodiče podle zákona o životním minimu.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

27. Stěžovatelka tvrdí, že délka řízení o výživné byla v rozporu se zásadou „přiměřené lhůty“ zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (...) v přiměřené lhůtě projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

¹ Přibližně 110 €.

² Přibližně 126 €.

28. Rozhodné období začalo dne 13. května 1998 a skončilo dne 22. září 2004. Trvalo tedy více než šest let a čtyři měsíce pro dva stupně řízení, přičemž na každém z nich se rozhodovalo třikrát. Mezitím byla k Ústavnímu soudu podána ústavní stížnost týkající se délky řízení (nikoli však předmětu věci samé).

A. K přijatelnosti

29. Soud prohlašuje, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud rovněž nezjistil žádný jiný důvod, pro který by měla být stížnost prohlášena za nepřijatelnou.

B. K odůvodněnosti

30. Vláda připouští, že z právního hlediska není projednávaná věc nijak zvlášť složitá. Poukazuje však na její komplikovanost po stránce skutkové a na nutnost zajistit četné důkazy o příjmech a majetkové situaci manžela stěžovatelky. Rovněž značný počet důkazů předložených oběma účastníky řízení a jejich procesní aktivita, jakož i rozdílné názory soudů, znesnadnily projednávání věci. Dle mínění vlády z toho vyplývá, že délku řízení ovlivnili účastníci řízení a svědek, který se vícekrát nedostavil k soudu.

Pokud jde o jednání národních orgánů, vláda tvrdí, že v řízení před krajským soudem nedošlo k žádným průtahům. Co se okresního soudu týče, je nutno jeho činnost posuzovat ve světle procesních úkonů stěžovatelky a s ohledem na nutnost opatřovat nové důkazy.

Vláda připouští, že předmět řízení měl pro stěžovatelku určitý význam. Přitom však poznamenává, že v lednu roku 2000 bylo přijato předběžné opatření, jímž bylo otci dětí nařízeno platit výživné.

S ohledem na názor, který v dané věci vyjádřil Ústavní soud, se vláda domnívá, že délka řízení se z velké části odvíjela od procesní aktivity stěžovatelky.

31. Stěžovatelka složitost věci popírá a tvrdí, že nutnost zajistit značné množství důkazů byla zapříčiněna délkou řízení a tedy potřebou aktualizovat informace o příjmech stran. Jestliže soudu předkládala často opakovaně důkazy, bylo to z toho důvodu, že soud neplnil svoji povinnost zajišťovat důkazy *ex officio*, což mu v tomto druhu řízení přísluší. V tomto ohledu stěžovatelka soudu vytýká, že neuplatnil § 85a zákona o rodině, když V. K. nesplnil povinnost předložit podklady o svých příjmech. Zároveň uvádí, že rozhodnutí okresního soudu byla nesprávná, že nebylo důvodu odročovat ústní jednání pro nepřítomnost V. K., neboť ten byl zastoupen advokátem, a že v řízení nastaly průtahy v důsledku marné snahy o předvolání svědkyně, od jejíhož výslechu soud nakonec upustil.

K předběžnému opatření, o němž se zmiňuje vláda, stěžovatelka uvádí, že výše výživného stanoveného tímto opatřením byla nižší než částka určená v rozsudcích.

32. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení hodnotí na základě okolností daného případu a s ohledem na kritéria plynoucí z jeho vlastní judikatury, jimiž jsou zejména složitost věci, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů, jakož i význam sporu pro dotčené osoby (viz z mnoha dalších rozsudků *Frydlender proti Francii* [velký senát], č. 30979/96, § 43, ESLP 2000-VII). Krom toho je nezbytné vyvinout mimořádné úsilí vzhledem k případným důsledkům, které by mohla přílišná pomalost znamenat především pro výkon práva na respektování rodinného života (rozsudek *Laino proti Itálii* [velký senát], č. 33158/96, § 18, ESLP 1999-I).

33. Soud uvádí, že věc nebyla obzvlášť složitá, jelikož otázka péče o děti byla vyřešena již v roce 1999 a zbývalo pouze stanovit otci výši výživného.

34. Pokud jde o jednání stěžovatelky, vláda má pravdu v tom, že stěžovatelka předkládala značný počet důkazů. Nicméně za situace, kdy se okresní soud zjevně potýkal s potížemi při zjišťování majetkové situace V. K., nelze stěžovatelce takový přístup vytýkat. V této souvislosti nelze argument stěžovatelky ohledně použití § 85a zákona o rodině považovat za neopodstatněný.

35. K postupu národních orgánů Soud v první řadě podotýká, že krajský soud ve věci rozhodoval s chvályhodnou rychlostí. V činnosti okresního soudu však došlo k jistým prodloužením, která nelze považovat za vyhovující požadavku na přiměřenou lhůtu. Soud v tomto ohledu nemůže opomenout názor Ústavního soudu České republiky vyjádřený v usnesení ze dne 25. února 2004.

První ústní jednání soudu prvního stupně se tak po zrušení prvního rozsudku dne 14. ledna 2000 konalo až dne 20. září 2001 a od 5. října 2000 do 15. května 2001 byl soud ve věci zcela nečinný. Rovněž je třeba poznamenat, že mezi ústním jednáním konaným dne 31. května 2002, které bylo odročeno za účelem vyhotovení znaleckého posudku, a ustanovením znalce dne 16. září 2002, uplynuly tři měsíce a dva týdny. Poté, co byl dne 1. dubna 2003 zrušen druhý rozsudek okresního soudu, nařídil tento soud ústní jednání až na 3. prosince 2003 a další jednání se konalo teprve dne 28. května 2004.

Významná je také skutečnost, že rozsudky soudu prvního stupně byly zrušeny pro vady a nedostatky ve shromažďování důkazů, což nelze přičítat stěžovatelce a což spíše svědčí o nedostatku nezbytné péče ze strany okresního soudu.

36. Soud konečně konstatuje, že řízení o určení výše výživného mělo pro stěžovatelku a její děti nezanedbatelný význam. Navíc bylo nezbytné vyčkat jeho skončení, aby bylo možné pokračovat v řízení o rozvod.

37. Ve světle kritérií vyvozených z vlastní judikatury a s ohledem na zvláštní okolnosti daného případu Soud dospěl k závěru, že délka předmětného řízení je neúměrná a nesplňuje požadavek na „přiměřené délky“.

K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

II. K OSTATNÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM ÚMLUVY

38. Stěžovatelka s odvoláním na článek 8 Úmluvy namítá, že délka výše uvedeného řízení má nepříznivý dopad na její soukromý a rodinný život kvůli potížím, se kterými se potýká při zajišťování potřeb svých dětí, a také kvůli přerušování řízení o rozvod.

39. Vláda namítá nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy, přičemž dodává, že stěžovatelka ve své ústavní stížnosti nevyzvala Ústavní soud, aby se vyjádřil k ustanovením § 25 a 26 zákona o rodině (viz *mutatis mutandis* rozhodnutí *Čermochová proti České republice*, č. 35476/03 ze dne 22. března 2005). Vláda subsidiárně tvrdí, že sporný zásah byl v souladu se zákonem, že jeho účelem byla ochrana zájmů nezletilého dítěte a že nebyl nepřiměřený sledovanému cíli.

40. Stěžovatelka ve svém stanovisku upřesňuje, že nezpochybňuje příslušná ustanovení zákona o rodině. Neoprávněný zásah do jejího práva na ochranu rodinného života podle ní spočívá v neschopnosti státu zajistit, aby řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí proběhlo dostatečně rychle, aby byl dodržen požadavek na přiměřenou lhůtu v řízení o rozvod.

41. Za těchto okolností dospěl Soud k závěru, že tato námitka vychází ze stejných skutečností jako část stížnosti posuzovaná z hlediska článku 6 Úmluvy. Z toho důvodu a s ohledem na svůj závěr o porušení článku 6 Úmluvy Soud uvádí, že tuto námitku je třeba prohlásit za přijatelnou, ale že není na místě o její odůvodněnosti rozhodovat samostatně (viz *mutatis mutandis* rozsudek *Laino proti Itálii*, viz výše, § 25). Dopad délky předmětného řízení na soukromý život stěžovatelky byl ostatně zohledněn v rámci posuzování významu předmětu řízení (§ 36).

III. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

42. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

43. Stěžovatelka se domáhá náhrady morální újmy ve výši 1 miliónu Kč, tj. přibližně 33 080 €.

44. Vláda prohlašuje, že uvedená částka je zjevně nepřiměřená, a vyzývá Soud, aby stěžovatelce přiznal pouze náhradu odpovídající okolnostem daného případu.

45. Soud má za to, že stěžovatelka utrpěla jistou morální újmu, kterou nelze dostatečně nahradit pouhým konstatováním porušení Úmluvy.

S ohledem na kritéria vyvozená z vlastní judikatury proto Soud na spravedlivém základě podle článku 41 Úmluvy přiznává stěžovatelce částku 3 000 € z titulu morální újmy.

B. Náklady řízení

46. Stěžovatelka rovněž požaduje náhradu „nákladů za právní zastoupení“, které podle ní k 14. říjnu 2004 činily 25 000 Kč (827 €).

47. Vláda poznamenává, že tento požadavek není nijak upřesněn a stěžovatelka neprokázala reálnost, nezbytnost a účelnost těchto nákladů.

48. Soud poznamenává, že stěžovatelka v daném případě nepředložila žádné potvrzení ani podklady, na jejichž základě by bylo možné vypočítat náklady řízení vynaložené před vnitrostátními soudy za účelem zamezit tvrzenému porušení Úmluvy nebo takové porušení napravit. Soud proto její požadavek na náhradu nákladů řízení před vnitrostátními orgány zamítá.

Soud naopak považuje za přiměřené přiznat stěžovatelce částku ve výši 500 € vzhledem k tomu, že byla právně zastoupena v průběhu celého řízení před Soudem.

C. Úroky z prodlení

49 Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální záůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že není třeba zkoumat odděleně část stížnosti týkající se článku 8 Úmluvy;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovatele zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek podle článku 44 odst. 2 Úmluvy nabude právní moci, částku 3 000 € (tři tisíce euro) z titulu náhrady morální újmy a částku 500 € (pět set euro) z titulu náhrady nákladů řízení a dále případnou částku daně; tyto částky budou převedeny na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni zaplacení;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení budou stanovené částky navyšovány o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 21. června 2005 v souladu se článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda